

Oponentský posudek diplomové práce
Jana Hrudky
Konfesně neutrální stát jako důsledek správně pochopené sekularizace. Občanská společnost pohledem Boženy Komárkové

Diplomová práce Jana Hrudky byla předložena na katedře teologické etiky v prosinci 2015.

Práce je formálně standardní, obsahuje všechny požadované náležitosti a splňuje i rozsah, přes 70 stran samotného textu.

Pokud jde o kvalitu jednotlivých aspektů, ta je proměnlivá, se řadou problémů. Prvním problémem je anglická anotace. Její jazyk místy vypadá na práci internetového překladatele, to jest naprosto chybně a někde nesmyslně. Je nutné opatřit práci zcela novou verzí anglické anotace, jinak nemůže být obhájena.

Jazyková úroveň českého textu není špatná, i když i zde by bylo mnohé možno vylepšit. Jsou tu stylistické chyby – hlavně špatné pády některých slov ve vazbách (pozůstatek změn formulací v počítači? – str. 31, 33, 38, 40, 41, 51, 66, 68, 72, 74, 77), ale také složitější věty či souvětí, kde zjevně chybí významové sloveso (str. 40, 48, 55, 64). Něco překlepů se dá tolerovat, jejich počet nepřesahuje únosnou míru.

Problematická je práce s anglickými zdroji, zdá se, že v několika případech autor špatně přeložil termín, čímž text ztrácí přesnost a jasnost. Tak Kalvín „zůstával za tím“ (str. 18) – asi trval na tom?, „svědomí a důvod“ (str. 22) má zřejmě být svědomí a rozum (reason?). Pozemské orgány „nemohou zneuctít Boha“ (str. 26) – zřejmě nesmějí. Králové podobní obrům, „vytahující Boha z jeho sídla a trůnu“ (str. 35), vyzval „projít jednotné a konzistentní zákony“ (str. 35 – patrně „pass“, tedy vydat?), „tradice uctívání“ (str. 37 – worship?- tedy bohoslužba), morálka „žádala všechny osoby“ (str. 41 – patrně „claim“, tedy vznášet nárok?).

Heslo Kalvíny reformace „ecclesia semper reformanda“ se objeví dvakrát ve tvaru „semper reformanda ecclesiae“ (str. 19, 42), což sice lze říci, ale smysl výroku se výrazně mění z církve potřebující stálou reformaci na církev, která určité věci potřebuje stále reformovat.

Špatné formulace

V práci narazíme na řadu špatně formulovaných výroků, některé jsou patrně zase způsobeny nepřesným porozuměním anglickým textům:

11 – „výčet cílů, v němž se ... odehrála luterská reformace“

19 – „když byla vynesena nová pravidla“ – pravidla se stanovují

24 – „zákony ... mnohokrát popřely učení církve Božím slovem“ – není srozumitelné, co kdo čím popřel;

24 – „osvobozeny od Krista“ – patrně lépe Kristem?

37 – státní zákon a církevní právo „pomohly Bohu dosáhnout“? – jsou-li vnímány jako nástroje v Božím plánu (což u Kalvína lze předpokládat), nečiní to z nich Boží spolupracovníky;

38 – stát nemá ... „být v rozporu s církevním majetkem“ (nesrozumitelné –nejde o špatný překlad?);

39 – představitelé reformace ... „vyzvali radikální politické reformy v síle protestantské teologie“ (zase v pozadí špatná angličtina?);

40 – „oddělili primát společného křesťanství“ – smysl by měl být „zrušili“?; a o něco níže „Kalvín **mapoval kurz** mezi luterány“??

42 – „opustily své zájmy do rukou korporací“ (zase angličtina? „interests“, tedy zisky?)

43 – „předcházet kalvínským církvím proti rozdělení“ (spíše „nemohly zabránit“ rozdělení?)

44 – „státovědou ... spojenou s neomylností státu“ – nepřipustná zkratka, takto to vypadá, jako by americká státověda závisela na neomylnosti státu.

Poslední kritická připomínka – není hodno akademické práce shrnout výklad konstatováním „jak to tehdy Kalvín myslel“ (str. 44) a není ani korektní konstatovat o státu „myslí to s námi dobře“ (str. 78) – stát myslet nemůže.

Poznámkový aparát je vcelku přiměřený (199 poznámek na 70 stranách) a formálně v pořádku, ve vztahu k textu jsou tu zase některé problémy. Autor odkazuje ke svým základním zdrojům průběžně a dost často, někde však odkaz opomene.

str. 29 – Kalvín a užití zákona „uvedené v dřívějších spisech“ – z Kalvína byla o několik stran dříve citována Instituce, její první vydání v českém překladu. Jde o spisy předcházející Instituci? bylo by dobré uvést, o které dřívější spisy jde.

Podobně str. 32 – „ve svých pozdějších spisech“ – totéž; a 32 dole citát bez odkazu.

Literatura obsahuje 18 monografií a 6 kratších statí, vedle českých zdrojů i dvě monografie Princetonského etika Johna Witte k luterské a kalvínské reformaci. Jde o literaturu relevantní a v práci použitou, potud nelze nic vytýkat. Je však povážlivé, že autor vůbec nesáhl po práci české a nové - Wernischovo „Politické myšlení evropské reformace“ (Vyšehrad 2011) by se tu k luterství a kalvinismu nabízelo víc než zřejmě.

Struktura a obsah práce.

Struktura práce je zřetelná a jasná. Tři obsahové kapitoly přinášejí pojetí práva a vztahu církve a státu v luterství a kalvinismu (kap. 1), úvahy o vztahu náboženství a státu T. G. Masaryka (kap. 2) a stejné téma v podání Boženy Komárkové (kap. 3). Práce končí velmi stručným shrnujícím závěrem.

Základní záměr práce je „najít to, co tvoří základ konfesně neutrálního státu“ (str. 8), jak uchopit sekularizaci kladně a přijmout oddělení státních a občanských záležitostí od věcí náboženství a církví.

Vzhledem k cíli své práce stráví autor zbytečně mnoho času v úvodní partii práce, kapitola o reformaci (str. 10-43) je nejobsáhlejší částí práce. Podává látku utříděně a poměrně systematicky, což je z velké části zásluhou zdrojů, z nichž čerpá. Pouhé sledování odkazů v poznámkách indikuje, že autor sleduje a vykládá příslušné pasáže z prací, o něž se opírá (Witte: Law and Protestantism str. 10-16, The Reformation of Rights str. 16-43). Abychom autorovi nekřivdili, nejsou to jediné zdroje, s nimiž pracuje, přesto je základní výklad těmito zdroji v podstatě určen a další zdroje jsou užity spíš k doplnění či ilustraci. Kapitola snad překračuje rámec pouhého referátu o použité literatuře (který nadto není vždy bez vad), ne však výrazně.

Další oddíl, kapitola o Masarykově učení o státu (str. 44-60), je v první části opět obširným výkladem příslušné části Masarykovy „Světové revoluce“ (44-52), poté autor sáhne k dalším zdrojům, ale skončí zase soustavným výkladem tématu z Čapkových „Hovorů s TGM“ (55-60). Masarykova teze o vývoji demokracie z teokracie, která je pro jeho pojetí oddělení státu a církve ústřední, je tu zachycena až nadměrně, najdeme pasáže, kde se opakuje jinými slovy již řečené.

Konečně kapitola o pojetí vztahu církve státu u Boženy Komárkové, podle titulu práce vlastní jádro, fakticky však poměrně malá část (61-75). Zde se autor nejvíc blíží naplnění svého

záměru, výklad o zápasu Komárkové o obranu nezávislosti církve na státu, proti „zasahování do duchovní sféry života“ (75) je chronologicky i tématicky soudržný a důsledný, odhlédnuto od stylistických prohřešků je výklad srozumitelný a neproblematický. Je tu zachycena i zásadní teologická teze Komárkové, že totiž sekularizace vychází z inkarnace (str. 73) a je tedy legitimním děním, které lze křesťansky akceptovat, spolupracovat na občanských věcech na základě obecného dobra a občanské odpovědnosti a neztratit přitom vnitřní svobodu ke křesťanskému vyznávání a službě.

Závěr práce shrnuje stručně řečené a snaží se to podtrhnout odkazem k myšlenkám J. Habermase a J. Maritaina k tomuto tématu. Je škoda, že např. myšlenka, že stát je nástrojem k redukování projevů hříchu, se objeví jen takto marginálně. Zasloužila by v textu důkladnější rozbor.

Právě v určení této role státu, antropologicky a sociálně podmíněné, se prokazuje oprávněnost, ba nutnost konfesní neutrality – nelze státu svěřovat, natož ukládat, odpovědnost za duchovní a náboženské hodnoty, bez neblahých důsledků záměny či sloučení moci světské a duchovní – tedy bez opuštění zásadního článku učení reformace.

V tomto směru práce svůj záměr při všech výhradách splnila a lze ji s určitým váháním doporučit k obhajobě. Vzhledem k uvedeným výhradám však práci nelze považovat za dobrou, od ne vždy korektního využití zdrojů (jazykové problémy, opomenutí české monografie), přes formulační problémy k formálním nedostatkům (pravopis) vykazuje kvality podprůměrné, spíš na samé hranici obhajitelnosti.

Můj návrh hodnocení je „E“.

Praha 25. 1. 2016

doc. J. Halama, Dr.